

Brusel 4. června 2021
(OR. en)

9147/21

SOC 372
EMPL 278
ECOFIN 564
EDUC 221
SAN 359
GENDER 70
ANTIDISCRIM 70

POZNÁMKA

Odesílatel:	Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu
Příjemce:	Výbor stálých zástupců / Rada
Předmět:	Evropský semestr a) Posouzení provádění doporučení pro jednotlivé země z roku 2020 a v relevantních případech z roku 2019 – Stanovisko Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu – potvrzení

Delegace naleznou v příloze výše uvedené stanovisko za účelem jeho potvrzení Radou pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele dne 14. června 2021.

Stanovisko Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu k evropskému semestru 2021

Preamble

Na základě ustanovení hlav IX a X Smlouvy o fungování EU (SFEU), mandátu výborů stanovených v člancích 150 a 160 a rozhodnutí Rady, kterými se zřizují tyto výbory, provedly Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu analýzu plnění doporučení Rady pro jednotlivé země pro rok 2020 a částí relevantních doporučení pro jednotlivé země pro rok 2019 v oblasti zaměstnanosti, sociální ochrany a sociálního začleňování (**oddíl 2** tohoto stanoviska). **Oddíl 1** obsahuje názory výborů týkající se řízení evropského semestru.

Oddíl 1

Obecné aspekty řízení evropského semestru 2021 a názory na budoucnost semestru

V posledním desetiletí byl evropský semestr rámcem pro koordinaci hospodářských politik EU, který integrovaným způsobem zahrnuje fiskální a hospodářskou politiku, politiku zaměstnanosti a sociální politiku.

Řízení politiky zaměstnanosti a sociální politiky je do evropského semestru plně začleněno¹. Článek 148 SFEU je základem pro řadu úkolů stanovených ve Smlouvách, přičemž všechny tyto úkoly zahrnují klíčovou úlohu výborů Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele: hlavní směry politik zaměstnanosti, společnou zprávu o zaměstnanosti, jakož i další monitorovací činnosti v oblasti zaměstnanosti a v sociální oblasti. Smlouva vyžaduje, aby členské státy přispívaly ke „*koordinované strategii zaměstnanosti*“ ... „*v souladu*“ s hlavními směry hospodářských politik (článek 146 SFEU). Kromě toho rozhodnutí Rady, kterými se zřizuje Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu, vyzývají oba výbory, aby v rámci své působnosti přispívaly ke všem aspektům evropského semestru a podávaly o nich zprávu Radě.

V souladu s článkem 148 SFEU přezkoumává každoročně Výbor pro zaměstnanost opatření přijatá členskými státy k provádění jejich politik zaměstnanosti s ohledem na hlavní směry politik zaměstnanosti, jak jsou stanoveny v národních programech reforem, a o svém přezkumu informuje Radu. Na základě svého mandátu provádí Výbor pro sociální ochranu podobnou analýzu provádění reforem v oblastech spadajících do jeho pravomoci. Výsledky těchto monitorovacích činností se oznamují Radě a využívají se při diskusi o doporučeních pro jednotlivé země vydávaných členským státům (přičemž v cyklech 2019 a 2020 řeší více než 40 % z nich výzvy v oblasti zaměstnanosti, dovedností a sociální politiky). Na základě výše uvedeného přezkumu ve spolupráci s Výborem pro sociální ochranu přispívá Výbor pro zaměstnanost rovněž ke společné zprávě o zaměstnanosti určené Evropské radě o situaci v oblasti zaměstnanosti v Unii a o provádění hlavních směrů v oblasti zaměstnanosti.

Vypuknutí pandemie COVID-19 na začátku roku 2020 si vyžádalo **dočasné úpravy evropského semestru**. Probíhající krize si vyžádala mimořádná opatření, která vyústila ve zřízení Nástroje pro oživení a odolnost, bezprecedentního nástroje financování investic a reforem s cílem zmírnit hospodářský a sociální dopad krize a podpořit inkluzivní a udržitelné hospodářské oživení, jakož i spravedlivou ekologickou a digitální transformaci.

¹ Právní základ evropského semestru je stanoven v článku 121 SFEU o koordinaci hospodářských politik a v článku 148 o koordinaci politiky zaměstnanosti.

Nástroj pro oživení a odolnost měl dopad jak na harmonogram, tak na výsledky evropského semestru, což následně ovlivnilo proces mnohostranného dohledu nad vývojem v oblasti zaměstnanosti a sociální politiky. Jako hlavní referenční dokumenty týkající se reformních iniciativ členských států v tomto výjimečném cyklu evropského semestru byly spíše než národní programy reforem určeny zejména plány pro oživení a odolnost. Zprávy o jednotlivých zemích v roce 2021 mají být nahrazeny posouzením plánů pro oživení a odolnost Komisí, zatímco doporučení pro jednotlivé země nefiskální povahy nebudou v roce 2021 vydána. Kromě toho se mnohostranné přezkumy v roce 2021 v rámci Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu uskutečnily před zveřejněním plánů pro oživení a odolnost, což výborům neumožnilo dostatečně zohlednit potenciál opatření stanovených v národních plánech pro oživení a odolnost, pokud jde o řešení doporučení pro jednotlivé země v oblasti zaměstnanosti a v sociální oblasti na období 2019–2020. Proces řízení Nástroje pro oživení a odolnost nepředpokládal žádnou formální úlohu Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele a jejích poradních orgánů, což znamenalo významný odklon od předchozích let, kdy byly Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu zapojeny do všech aspektů evropského semestru spadajících do jejich působnosti.

V této souvislosti **sledovaly Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu i nadále úsilí členských států o plnění doporučení pro jednotlivé země na rok 2020 a relevantních doporučení pro jednotlivé země na rok 2019.** Otázky průřezové povahy projednaly oba výbory společně, to jim umožnilo komplexně přezkoumat společné výzvy a navrhnout vhodné politické reakce. Výbory výrazně rozšířily dlouho zavedené horizontální diskuse a kladly větší důraz na mnohostranné a tematické aspekty své práce. To poskytlo členským státům další příležitosti k zapojení se do podrobných diskusí o tom, jak řešit strukturální i nově se objevující výzvy, čímž doplnily přezkumy doporučení pro jednotlivé země.

Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu nadále usilovaly o zapojení **příslušných výborů a poradních orgánů jiných složek Rady** do svých činností souvisejících s evropským semestrem. Zatímco Výbor pro zaměstnanost vedl společně s Výborem pro vzdělávání diskuse o doporučeních pro jednotlivé země týkajících se vzdělávání, odborné přípravy a dovedností, Výbor pro sociální ochranu usiloval o zapojení Pracovní skupiny pro veřejné zdraví na úrovni vyšších úředníků prostřednictvím svých národních delegátů. Tyto interakce posílily politickou podstatu diskusí a vedly k ucelenějším úvahám o otázkách spadajících do pravomoci Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu.

Dočasně změněný proces evropského semestru ovlivnil interakci s Výborem pro hospodářskou politiku, sociálními partery a zástupci organizací občanské společnosti. Zejména absence doporučení pro jednotlivé země nefiskální povahy v roce 2021 **omezila příležitosti pro společnou práci Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele a Výboru pro hospodářské a finanční věci na evropském semestru.** V dubnu 2021 se však uskutečnila společná politická výměna názorů mezi Výborem pro zaměstnanost a Výborem pro hospodářskou politiku o tématech společného zájmu, která mají rovněž význam pro řízení evropského semestru (akční plán sociálního pilíře, se zvláštním zaměřením na hlavní cíle EU a revidovaný srovnávací přehled sociálních ukazatelů, doporučení Komise o účinné aktivní podpoře zaměstnanosti a provádění podpory na zmírnění rizik nezaměstnanosti v mimořádné situaci). Výbory pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele budou v příštím cyklu semestru i mimo něj i nadále hledat další příležitosti pro pravidelnou a užší spolupráci mezi výbory a budou i nadále odhodlány vyhledávat názory sociálních partnerů a organizací občanské společnosti.

Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu zastávají názor, že **evropský semestr i nadále představuje účinný nástroj koordinace** pro podporu udržitelného hospodářského růstu podporujícího začlenění, konkurenceschopnosti a zaměstnanosti a náležité sociální ochrany a sociálního začlenění, zejména během současné krize. V závěrech Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele o roční strategii pro udržitelný růst 2021 vyzvali ministři k co nejrychlejšímu návratu k plnohodnotnému cyklu evropského semestru, který umožní komplexní proces mnohostranného dohledu v oblasti politik zaměstnanosti a sociálních politik a současně posílí integrovanou koordinaci hospodářských politik, politik zaměstnanosti a sociálních politik.

Pokud jde o procedurální úpravy týkající se cyklu evropského semestru 2021, jsou členové toho názoru, že změny vyvolané Nástrojem pro oživení a odolnost byly odůvodněné. Pozměněné požadavky na podávání zpráv umožnily členským státům zaměřit se na naléhavé protikrizové politické reakce a reformy. Tyto úpravy by však měly zůstat dočasné a **členové obou výborů mají naprostou podporu pro včasný návrat ke komplexnímu procesu evropského semestru a obnovení všech hlavních prvků evropského semestru, a to již v příštím cyklu.**

Oba výbory jsou zejména toho názoru, že **je zásadní zajistit přiměřené monitorování vývoje a politických reakcí v oblasti zaměstnanosti a sociální politiky**. Členové zdůraznili, že proces evropského semestru je výrazně zaměřen na budoucnost a že je třeba se i nadále zaměřovat na dlouhodobější strukturální problémy s širší působností, které přesahují rámec reforem a investic plánovaných v rámci plánů pro oživení a odolnost.

V tomto ohledu by **národní programy reforem** měly zůstat příslušným nástrojem pro podávání zpráv o strukturálních reformách a pokroku při provádění doporučení pro jednotlivé země, zatímco posouzení provádění plánů pro oživení a odolnost by mělo být plně začleněno do procesu evropského semestru. V této souvislosti **by měla být lépe formulována vazba mezi národními programy reforem a plány pro oživení a odolnost**. Vzhledem k tomu, že národní programy reforem zahrnují širší spektrum otázek v rámci komplexního procesu evropského semestru, mohlo by do nich být začleněno podávání zpráv o provádění plánů pro oživení a odolnost, včetně podávání zpráv o dosažení milníků a cílů těchto plánů. Je důležité zabránit duplicitě při podávání zpráv. Kromě toho se Výbor pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele v souladu se svým mandátem domnívá, že by měl být zapojen do diskuse o provádění a monitorování plánů pro oživení a odolnost a národních programů reforem.

Výbory jsou toho názoru, že by aspekty **mnohostranného dohledu** v rámci procesu evropského semestru měly být zachovány. Od příštího cyklu by mělo být obnoveno komplexní a pravidelné **podávání zpráv o jednotlivých zemích** z předchozích cyklů jako základ pro výměnu informací mezi Komisí a členskými státy, pokud jde o pokrok při provádění doporučení pro jednotlivé země. Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu rovněž zastávají názor, že by měla být obnovena doporučení pro jednotlivé země nefiskální povahy, a to i s ohledem na význam otázek zaměstnanosti a sociálních otázek v programech reforem členských států. Mnoho členských států podporuje **doporučení pro jednotlivé země s víceletým rozměrem v některých oblastech politiky spolu s výročními zprávami o jednotlivých zemích a mnohostranným dohledem**.

Společná zpráva o zaměstnanosti by měla i nadále poskytovat roční přehled o klíčovém vývoji zaměstnanosti a sociální oblasti v Evropské unii, a to včetně reformního úsilí členských států. Společná zpráva o zaměstnanosti zůstává i nadále vhodným nástrojem pro monitorování a analýzu. V budoucnu může i nadále odrážet dopad pandemie na vývoj v oblasti zaměstnanosti a v sociální oblasti a zároveň rozšiřovat svou analytickou základnu začleněním nových hlavních cílů EU a revidovaného srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů a případně také zohlednění opatření na podporu oživení a odolnosti prováděných členskými státy v souvislosti s jejich plány pro oživení a odolnost. Společná zpráva o zaměstnanosti by i v budoucnu měla nadále monitorovat provádění hlavních směrů politik zaměstnanosti, jak je stanoveno ve Smlouvě, a podávat zprávy o provádění zásad pilíře sociálních práv, které byly začleněny do hlavních směrů politik zaměstnanosti. Relevantní zůstávají i další stávající nástroje pro monitorování Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu, které by měly být i nadále podkladem pro proces evropského semestru.

Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu rovněž uvítaly vazby na evropský semestr v **akčním plánu evropského pilíře sociálních práv**. Hlavní cíle EU v oblasti zaměstnanosti, dovedností a sociální politiky uvedené v akčním plánu reagují na výzvy obou výborů a ministrů Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele k navázání na strategii Evropa 2020. V návaznosti na prohlášení z Porta² by hlavní cíle oznámené v akčním plánu evropského pilíře sociálních práv měly být plně začleněny do evropského semestru, a to na základě zkušeností se strategií Evropa 2020.

² Evropská rada, 8. května 2021, prohlášení z Porta. Vedoucí představitelé EU na sociálním summitu v Portu uvítali „*nové hlavní cíle EU [...] a revidovaný srovnávací přehled sociálních ukazatelů navržený v akčním plánu, které pomohou sledovat pokrok, jehož se – s ohledem na odlišné podmínky v různých státech – při provádění zásad pilíře sociálních práv dosáhlo, a to i v rámci koordinace politik během evropského semestru.*“

Pokud jde o budoucnost, výbory uznávají, že z cyklu evropského semestru 2021 lze vyvodit pozitivní poznatky, avšak znovu zdůrazňují, že **úloha Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele a jejích poradních orgánů** by v procesu evropského semestru měla být zachována v souladu s předchozími cykly evropského semestru a při plném uplatňování Smlouvy (článek 148 SFEU) a příslušných mandátů obou výborů. Vzhledem k tomu, že se evropský semestr stal rámcem řízení pro Nástroj pro oživení a odolnost, jakož i pro akční plán evropského pilíře sociálních práv, mohou být v budoucím procesu evropského semestru nezbytné určité změny. Je však i nadále důležité, aby **byla zachována rovnováha mezi dočasnými, cílenými úpravami, které souvisejí se spuštěním Nástroje pro oživení a odolnost, a širším účelem evropského semestru**. Úsilí o zefektivnění a optimalizaci budoucích cyklů evropského semestru by mělo zahrnovat **dialog s členskými státy a řádnou diskusi v příslušných složeních Rady a jejích poradních orgánech**. V souvislosti s komplexním procesem evropského semestru by měla být dále posílena spolupráce mezi poradními výbory Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele a dalšími přípravnými orgány Rady, zejména Výborem pro hospodářskou politiku, Komisí pro vzdělávání, mládež, kulturu a výzkum a Pracovní skupinou pro veřejné zdraví na úrovni vyšších úředníků. Mělo by být rovněž zajištěno trvalé zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti.

Oddíl 2:

Nejdůležitější zjištění vyplývající z přezkumů plnění doporučení pro jednotlivé země z roku 2020 a relevantních doporučení z roku 2019, které v rámci mnohostranného dohledu provedly Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu: Krize byla katalyzátorem činnosti, ale propojení krátkodobých opatření s dlouhodobějšími strukturálními reformami vyžaduje další úsilí

Mnohostranný dohled, jenž zahrnuje vzájemné hodnocení úsilí členských států o provádění reforem, je jedním z hlavních úkolů Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu. V evropském semestru hraje zásadní úlohu, neboť umožňuje společně porozumět vzájemně souvisejícím výzvám a podporuje reformní úsilí členských států prostřednictvím výměn politických poznatků a osvědčených postupů.

V roce 2020 si vypuknutí pandemie COVID-19 vyžádalo dočasnou úpravu evropského semestru, jakož i zřízení Nástroje pro oživení a odolnost a jeho začlenění do procesu evropského semestru. Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu upravily své činnosti související s evropským semestrem a nadále monitorovaly úsilí členských států o provádění reforem prostřednictvím mnohostranných přezkumů zaměřených na doporučení pro jednotlivé země na rok 2020 a prvky doporučení pro jednotlivé země na rok 2019, jenž jsou stále považovány za relevantní.

V první polovině roku 2021 provedly Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu 112 takových přezkumů, včetně 14 přezkumů v oblastech společného zájmu, které provedly oba výbory společně. Přezkumy týkající se vzdělávání, odborné přípravy a dovedností (celkem 26 přezkumů) byly prováděny společně Výborem pro zaměstnanost a Výborem pro vzdělávání. Kromě těchto přezkumů byl v roce 2020 poprvé uspořádán přezkum provádění doporučení Rady o začleňování dlouhodobě nezaměstnaných osob na trh práce jako společná tematická diskuse Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu.

U všech přezkumů jednotlivých zemí vycházela hodnocení z podávání zpráv členských států o nejnovějších přijatých opatřeních, po nichž následovalo posouzení těchto opatření ostatními členskými státy a Komisí. Aby byl zdůrazněn mnohostranný aspekt přezkumů, byl v roce 2021 posílen tematický prvek v podobě podrobných jednání o každé oblasti politiky spadající do působnosti výborů. Tematická povaha jednání v obou výborech se stala podkladem pro vypracování horizontálních závěrů, které jsou uvedeny v této části.

Reformy v oblasti aktivních politik na trhu práce a veřejných služeb zaměstnanosti

V únoru 2021 bylo provedeno 20 přezkumů v oblasti aktivních politik na trhu práce a veřejných služeb zaměstnanosti. Zaměřily se zejména na politické reakce v souvislosti s pandemií COVID-19, jako jsou režimy zkrácené pracovní doby, a rovněž se zabývaly strukturálnějšími aspekty, jako je poskytování informací mladým lidem a zranitelným skupinám, jakož i účinnost veřejných služeb zaměstnanosti při poskytování služeb nezaměstnaným a uchazečům o zaměstnání, zejména v souvislosti s pandemií.

Vypuknutí pandemie donutilo členské státy, aby své úsilí zaměřily na zmírnění dopadu krize na pracovníky, domácnosti a podniky. Reakce zahrnovala kombinaci opatření fiskální politiky, politiky zaměstnanosti a sociální politiky. Na podporu udržení pracovních míst se z velké části využívaly režimy zkrácené pracovní doby a subvencování mzdových nákladů. V některých případech byly režimy založeny na stávajících – již rozšířených nebo přizpůsobených – nástrojích, v jiných případech byla zavedena *nová* opatření.

Dopad pandemie byl asymetrický, a proto měl na pracovní sílu různý dopad, pokud jde o závažnost. V důsledku toho byly poskytnuty různé formy finanční pomoci zejména osobám samostatně výdělečně činným nebo osobám s atypickými smlouvami, včetně sezónních pracovníků a dalších zranitelných skupin, přičemž mladí lidé a ženy jsou obvykle nadměrně zastoupeny mezi osobami se smlouvami na dobu určitou. Včasné poskytnutá podpora však hrála klíčovou úlohu při zmírňování celkového dopadu krize na míru zaměstnanosti, umožnění udržení pracovních míst a položení základů pro řízení přechodů mezi zaměstnáními. V řadě členských států byla protikrizová opatření navržena společně se sociálními partnery.

Členské státy rovněž posílily aktivní politiky na trhu práce, zejména pokud jde o odbornou přípravu a poradenství pro uchazeče o zaměstnání a pracovníky, jimž hrozí ztráta zaměstnání. Kromě opatření zaměřených na dotované zaměstnání byly zavedeny rovněž distanční vzdělávání, metody prohlubování dovedností a rekvalifikace a digitální odborná příprava s cílem podpořit jak pracovníky (včetně dočasně propuštěných pracovníků), tak uchazeče o zaměstnání. Ačkoli v některých případech musel být přezkoumán vnitrostátní regulační rámec, členské státy rovněž často uplatňovaly pružné uspořádání práce, jako je práce na dálku. Rovněž byly provedeny dočasné úpravy systémů sociální ochrany.

Celkově se členské státy obecně zabývaly prvky doporučení pro jednotlivé země týkajícími se zmírňování dopadu krize na zaměstnanost, ačkoli ve většině členských států, které byly předmětem přezkumu, je třeba vyvinout větší úsilí k řešení rostoucí nezaměstnanosti mladých lidí a k poskytování podpory zranitelným skupinám.

Byly rovněž zdůrazněny některé nedostatky, které se týkají především politických reakcí na strukturální problémy. V průběhu diskuse vyšlo najevo, že v několika členských státech krize COVID-19 přerušila nebo zpomalila provádění reforem v oblasti aktivace a reforem veřejných služeb zaměstnanosti. Přetrvávají významné problémy, pokud jde o kapacitu a organizaci veřejných služeb zaměstnanosti, účast uchazečů o zaměstnání na aktivních politikách na trhu práce, účinná a cílená podpora uchazečů o zaměstnání, osob, které nejsou zaměstnány ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy a dalších zranitelných skupin, jako jsou osoby se zdravotním postižením a lidé z přistěhovaleckého prostředí, a odstraňování překážek omezujících účast na trhu práce. Ve většině členských států jsou k překonání těchto problémů stále zapotřebí strukturální reformy založené na cílených přístupech, nebo je v některých případech provádění stále v rané fázi. Vynaložilo se však určité úsilí s cílem zvýšit počet zaměstnanců a zlepšit technologické vybavení používané ve veřejných službách zaměstnanosti, mimo jiné prostřednictvím investic do digitalizace služeb s cílem zvýšit jejich kapacitu a zajistit kontinuitu během pandemie i po ní, nebo se toto úsilí plánovalo.

Dostupnost finančních prostředků EU (zejména z fondu ESF, nástroje SURE a iniciativy REACT-EU) přispěla k výraznému navýšení vnitrostátních zdrojů určených na provádění režimů zkrácené pracovní doby a podobných opatření na zachování zaměstnanosti a podporu uchazečů o zaměstnání, jakož i opatření na podporu kapacity veřejných služeb zaměstnanosti. Nicméně byly vyjádřeny obavy v souvislosti s dlouhodobější situací, až se ukončí mimořádná podpůrná opatření. To rovněž úzce souvisí s celkovým procesem hospodářské restrukturalizace a s úlohou posoudit životaschopnost podniků jako základu pro přizpůsobení režimů zkrácené pracovní doby a podpory subvencování mzdových nákladů. V tomto ohledu je třeba vzít v úvahu také rozšířený nedostatek kvalifikovaných pracovníků v některých odvětvích. Členské státy rovněž zvažují nové reformy a investice v oblasti aktivačních opatření a využívají finanční prostředky z nástroje Next Generation EU prostřednictvím Nástroje pro oživení a odolnost.

Panuje všeobecná shoda ohledně potřeby zavést opatření na podporu přemísťování pracovníků na trhu práce, přičemž je třeba věnovat zvláštní pozornost vyhlídkám na zaměstnání skupin, které byly krizí nejvíce zasaženy, zejména mladých lidí, žen, osob se zdravotním postižením a lidí z přistěhovaleckého prostředí. V této souvislosti se členské státy v souladu s digitální a ekologickou transformací zaměřují především na zavedení a provádění opatření na prohlubování dovedností a rekvalifikaci jako na jednu z hlavních priorit budoucí politické činnosti.

Aby bylo možné posoudit dopad pandemie a v případě potřeby poskytnout další podporu, je zapotřebí průběžného monitorování a hodnocení dopadu.

Reformy v oblasti účasti žen na trhu práce prostřednictvím přístupu k předškolnímu vzdělávání a péči a dlouhodobé péči

V dubnu 2021 Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu společně přezkoumaly příslušná doporučení pro rok 2019 pro čtyři členské státy a jedno doporučení pro rok 2020 pro jeden členský stát, pokud jde o účast žen na trhu práce prostřednictvím přístupu k předškolnímu vzdělávání a péči a k dlouhodobé péči, v případě jednoho členského státu včetně začlenění aktivních politik na trhu práce a sociálních politik.

Během diskuse vyvstala řada společných politických výzev, mimo jiné pokud jde o přetrvávající rozdíly v zaměstnanosti, vysoký podíl žen zaměstnaných na částečný úvazek, rozdíly v odměňování a důchodech žen a mužů a jejich příčiny. Zatímco pečovatelské povinnosti hrají významnou úlohu v účasti žen na trhu práce, přetrvávají rovněž genderové stereotypy a mají značný dopad na výsledky. Byl proto zdůrazněn silný genderový rozměr v odvětví dlouhodobé péče a jeho dopad na formální pracovníky i neformální pečovatele.

Některé členské státy uvedly, že zvýšený podíl žen pracujících na částečný úvazek někdy začíná již před založením rodiny a v průběhu času se nemění. Pokud jde o rozdíly v odměňování a důchodech žen a mužů, mohou řešení těchto rozdílů podpořit různé přístupy ke zvýšení transparentnosti na trhu práce, a to i prostřednictvím digitálních a analytických nástrojů.

S cílem zlepšit dostupnost i kvalitu služeb investovaly členské státy do předškolního vzdělávání a péče. Během jednání byl rovněž připomenut význam barcelonských cílů.

V diskusi o rodinných politikách podporujících účast žen na trhu práce byla zdůrazněna úloha služeb, zejména předškolního vzdělávání a péče, spolu s dobře navrženými dávkami. Koordinace mezi různými úrovněmi státní správy může být důležitá pro zajištění dostupnosti služeb. Dávky sociální pomoci musí být propojeny s aktivačními politikami, což v některých případech vyžaduje další úsilí členských států o posílení koordinace mezi různými dotčenými vládními strukturami. Obecněji řečeno, aby byly politiky účinné, je důležitá koordinace a spolupráce mezi různými zúčastněnými stranami.

Některé členské státy reformovaly rodičovskou dovolenou a dávky, jakož i zvýšily otcovské dávky s cílem zlepšit rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem. Byl rovněž zdůrazněn význam aktivních politik na trhu práce, jakož i informačních opatření prostřednictvím cílených služeb pro nejzranitelnější osoby.

Diskuse ukázala, že rozšíření formálních služeb dlouhodobé péče může být účinným nástrojem na podporu účasti žen na trhu práce. Mezi příslušná politická opatření patří mimo jiné rozvoj domácí péče a komunitních služeb (např. center denní péče).

Některé členské státy ve značné míře využívají zdroje Evropského sociálního fondu na podporu investic do předškolního vzdělávání a péče a dlouhodobé péče a několik členských států plánuje využívat zdroje Nástroje pro oživení a odolnost. V tomto ohledu byl zdůrazněn význam udržitelnosti těchto investic.

Jako důležité prvky účinných politik bylo zdůrazněno monitorování a hodnocení politik.

Reformy v oblasti segmentace trhu práce, mezd, zdanění práce a nehlášené práce

Oblasti politiky segmentace trhu práce, mezd, zdanění práce a nehlášené práce mají i nadále strukturální význam, a to i v současné situaci, která se vyznačuje významnými změnami v modelech zaměstnání v důsledku pandemie COVID-19. V únoru 2021 provedl Výbor pro zaměstnanost přezkumy v těchto oblastech politiky v devíti členských státech, zejména pokud jde o relevantní prvky doporučení pro jednotlivé země na rok 2019.

Pandemie COVID-19 odhalila již existující slabá místa na trzích práce, přičemž zánik pracovních míst v důsledku pandemie postihl převážně odvětví, kde převažují méně jisté formy zaměstnání, mezi které patří samostatná výdělečná činnost, a neúměrně postihuje zranitelné skupiny a mladé lidi, a to i z důvodu jejich nadměrného zastoupení mezi pracovníky v nestandardních formách zaměstnání. Strukturální problémy se tak během krize dále projeví. Pravděpodobně je lze překonat politikami, které řeší strukturální nedostatky, podporují inkluzivnější a udržitelnější růst a zabývají se výzvami a příležitostmi ekologické a digitální transformace.

Před krizí COVID-19 byla provedena řada reforem zaměřených na řešení segmentace trhu práce, přičemž pandemie v některých případech zpomalila tempo jejich provádění nebo oslabila jejich vliv. V současné situaci se i nadále ve značné míře využívají režimy zkrácené pracovní doby a podpora samostatně výdělečně činných osob, přičemž je o tato mimořádná opatření značný zájem. Rovněž byly posíleny aktivní politiky na trhu práce, byly přizpůsobeny dopadu pandemie a zahrnovaly pobídky k zaměstnávání. Bylo zdůrazněno, že klíčem k úspěšnému provádění těchto druhů opatření je vhodná koncepce a dostatečné povědomí mezi zaměstnavateli. Je zapotřebí vyváženého přístupu, který zohlední jak aspekty vytváření pracovních míst/zániku pracovních míst, tak potřebu dalšího úsilí o snížení segmentace trhu práce. Vedle potřeby v oblasti kvality pracovních míst a přerozdělení pracovních sil je třeba zvážit udržení zaměstnanosti a podporu vytváření pracovních míst.

V některých případech existuje riziko, že by protikrizová opatření mohla odklonit pozornost od dlouhodobých strukturálních překážek k trvalejším typům zaměstnání. V mnoha členských státech jsou klíčovými faktory při snižování segmentace trhu práce činnost inspektorátů práce, jakož i opatření k posílení jejich kapacity. Za tímto účelem lze účinným způsobem kombinovat pobídky, jako jsou dotace na nábor pracovníků, jakož i odrazující faktory ve formě pokut. Ačkoli je důležité analyzovat a vyhodnotit dopad opatření přijatých ke snížení segmentace, bylo uznáno, že to může být vzhledem k dopadu probíhající pandemie COVID-19 obtížné, zejména s ohledem na omezení a zaměření na opatření přijatá za účelem udržení zaměstnanosti.

Jak se ukázalo v jednom z přezkoumávaných případů, pokud jde o rozdíly v odměňování žen a mužů, je důležité analyzovat základní příčiny a přijmout ucelenější opatření, včetně přizpůsobení systému dávek.

Nástroje informačních a komunikačních technologií mohou být užitečné jak při řešení segmentace trhu práce a zvyšování povědomí o jejích nepříznivých důsledcích, tak při řešení rozdílů v odměňování žen a mužů. Několik členských států uvedlo, že opatření v této oblasti budou zahrnuta do národních plánů pro oživení a odolnost, zatímco v několika členských státech diskuse stále probíhají.

Pokud jde o zdanění práce, bylo dosaženo pokroku v dalším snižování daňového zatížení práce, zejména u nízkých a středních příjmů, především prostřednictvím opatření pro daňové úlevy a snížení příspěvků na sociální zabezpečení. Některá opatření, která byla nedávno provedena v členských státech, měla podnikům pomoci vyrovnat se s krizí COVID-19 a mohou být dočasná, avšak byla přijata i opatření trvalé povahy.

Byly vyjádřeny obavy, zda jsou tyto daňové změny ve střednědobém horizontu fiskálně neutrální, neboť bylo dosaženo jen malého pokroku při přesunu zátěže na daňové základny, které více podporují inkluzivní a udržitelný růst. Stále existuje prostor pro takovýto přesun daňového zatížení, který je v současné situaci relevantní, neboť by mohl přispět k inkluzivnímu oživení a podpořit ekologickou transformaci. Přetrvávají další problémy související s daňovým systémem, zejména specifické mezery nebo neefektivnost, jakož i faktory, které odrazují druhou výdělečně činnou osobu v domácnosti od práce. Druhý bod se rovněž týká problematiky rozdílů mezi ženami a muži, neboť druhými výdělečně činnými osobami v domácnosti jsou většinou ženy.

Pokud jde o nehlášenou práci, byl zdůrazněn význam vícerozměrných strategií a klíčová úloha inspektorátů práce a spolupráce mezi různými orgány. Rovněž byla zmíněna potřeba přijmout komplexní strategie zabývající se různými a mnohostrannými aspekty nehlášené práce.

Některé členské státy mají v úmyslu zahrnout opatření v těchto oblastech do svých plánů pro oživení a odolnost nebo využít finanční podporu z iniciativy REACT-EU a fondu ESF+.

Celkově je třeba zohlednit změny, které přinesla krize COVID-19. Nová realita, která vyplynula z krize, způsobila, že některé analytické nástroje a koncepty jsou zastaralé, nebo si vyžádala komplexnější analytické přístupy, neboť rozdíl mezi dočasným a trvalým zaměstnáním již není jediným relevantním rozlišením. Jako problém, který bude vyžadovat další zvážení, pokud jde o aspekty segmentace, byl zdůrazněn nárůst nových forem práce, zejména práce prostřednictvím platforem.

V přezkumu se rovněž zdůraznily relevantní politické reakce s cílem řešit problémy v oblastech politiky, které jsou předmětem přezkumu, např. potřebu podporovat inspektoráty práce při řešení problematiky nehlášené práce a segmentace práce, význam přezkumu právních předpisů na ochranu zaměstnanosti a mezer v právních předpisech s cílem řešit segmentaci, potřebu ucelené institucionální strategie, která by zahrnovala reformy daňového systému, politiky v oblasti rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, investice do struktur péče o děti v raném věku, rovné odměňování a další politiky podporující rovné příležitosti ke snížení rozdílů mezi ženami a muži.

Sociální dialog – opakovaný přezkum

V prosinci 2020 provedl Výbor pro zaměstnanost společně s evropskými a vnitrostátními sociálními partnery svůj roční přezkum týkající se sociálního dialogu. Přezkum zaměřený na posouzení pokroku při provádění příslušných doporučení pro jednotlivé země z roku 2020 rovněž osvětloval zapojení sociálních partnerů v souvislosti s krizí COVID-19, jakož i přípravu národních programů reforem a plánů pro oživení a odolnost.

V dotčených členských státech existují rámce pro sociální dialog, je však třeba vyvinout další úsilí k zajištění smysluplného zapojení sociálních partnerů do tvorby politik a dobře fungujícího sociálního dialogu. Přetrvávají značné obavy, pokud jde o praktické aspekty konzultací se sociálními partnery, pokud jde o jejich transparentnost, včasnost a smysluplnost, jakož i o jejich skutečný dopad na tvorbu politik. Obdrželi jsme informace o některých povzbudivých událostech, zejména pokud jde o intenzivnější zapojení sociálních partnerů do navrhování protikrizových opatření a do stanovení minimální mzdy. Některé členské státy zapojují sociální partnery do navrhování konkrétních opatření již v rané fázi.

Sociální partneři se domnívají, že k zajištění toho, aby byli schopni odpovídajícím způsobem přispívat k tvorbě politik, jsou stále zapotřebí pravidelnější a včasnější konzultace. Při konzultacích se sociálními partnery by vlády mohly rovněž systematicky poskytovat připomínky ohledně toho, jak bylo s jejich návrhy naloženo.

Důležitým cílem zůstává budování kapacit sociálních partnerů s dlouhodobějším výhledem. V tomto ohledu byla zdůrazněna specifická úloha Evropského sociálního fondu, jakož i potřeba pravidelného hodnocení účinnosti jeho investic, a to i pokud jde o kvalitu příspěvků sociálních partnerů.

Reformy v oblastech vzdělávání, odborné přípravy a dovedností

Stejně jako v předchozích letech přezkoumal Výbor pro zaměstnanost v březnu 2021 spolu s Výborem pro vzdělávání příslušná doporučení pro jednotlivé země v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a dovedností. Přezkumy se týkaly 26 členských států a obecně zahrnovaly jak doporučení pro jednotlivé země z roku 2020, tak i relevantní prvky těchto doporučení z roku 2019. U tří členských států byla přezkoumána pouze doporučení z roku 2019 (nebo některé jejich části).

Reformní úsilí v oblasti vzdělávání a dovedností bylo zahájeno již před pandemií a některé členské státy v těchto opatřeních pokračovaly během pandemie. Aby se vypořádaly s krizí, navýšily některé členské státy rozpočet a posílily investice do vzdělávání a dovedností, zejména do základních digitálních dovedností, infrastruktury a online řešení, jako jsou digitální platformy, které se ukázaly být klíčovými prvky pro zachování hladkého průběhu učení, odborné přípravy a práce během období omezení volného pohybu osob. Některé členské státy v rámci tohoto úsilí rovněž zkoumají inovativní přístupy, jako jsou digitální poukázky a individuální vzdělávací účty.

Krise COVID-19 v oblasti vzdělávání a dovedností prohloubila již existující výzvy. Omezení volného pohybu osob a fyzického kontaktu zvýraznila otázky související s digitální propastí a nerovným přístupem ke vzdělávání a odborné přípravě. Zároveň jsou za klíčové prvky podpory oživení, zlepšení ekonomické odolnosti a podpory digitální a ekologické transformace považovány cesty prohlubování dovedností a změny kvalifikace. Některé nedostatky v oblasti dovedností a nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi, zejména v odvětví IKT, se navzdory rostoucí nezaměstnanosti rovněž zhoršily.

Členské státy mají tendenci kombinovat reakci na pandemii COVID-19 s dlouhodobější reakcí na strukturální problémy, mimo jiné s cílem podpořit efektivní přechody na trhu práce ke kvalitnějším pracovním místům a zároveň řešit výzvy spojené s digitální a ekologickou transformací. Na všech úrovních vzdělávání byly vynaloženy značné investice a reformní úsilí – včetně předškolního vzdělávání a péče, všeobecného vzdělávání, počátečního a dalšího odborného vzdělávání a přípravy, vysokoškolského vzdělávání a vzdělávání dospělých. Členské státy rovněž přijaly opatření s cílem zvýšit relevanci systémů vzdělávání a odborné přípravy pro potřeby trhu práce. Provedly nebo plánují reformy, které mají řešit otázky týkající se rozdílů ve vzdělávání a odborné přípravě a zmenšit digitální propast.

Mnohé politické iniciativy jdou správným směrem. Pokrok při provádění doporučení pro jednotlivé země z roku 2019 i 2020 je však nerovnoměrný. Některé strukturální problémy jsou v řadě členských států stále velkým problémem a vyžadují další opatření, zejména pokud jde o: předčasné ukončování školní docházky, výsledky ve všeobecném vzdělávání a odborném vzdělávání a přípravě (včetně ve vztahu k míře podvýkonnosti a výsledkům PISA), nízkou účast na vzdělávání dospělých, nedostatečnou kvalifikaci pracovníků, sociální a územní nerovnosti v přístupu ke vzdělání, odborné přípravě, digitálním dovednostem a infrastruktuře. Během přezkumu byla v tomto ohledu zdůrazněna obtížná situace zranitelných a znevýhodněných skupin, jakož i výzvy, jimž v odvětví vzdělávání a v přístupu na trh práce čelí osoby se zdravotním postižením. Pro dosažení účinnějších a komplexnějších výsledků reforem je nezbytná spolupráce mezi zúčastněnými stranami, a to jak v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, tak i v oblasti trhu práce a sociální politiky. Důležitými součástmi reformního úsilí je rovněž monitorování a hodnocení.

Kromě vnitrostátního financování již několik členských států za účelem provedení nezbytných reforem využívá nebo plánuje využívat dostupné finanční prostředky EU, jako je Evropský sociální fond plus a Nástroj pro oživení a odolnost. V tomto ohledu je důležité zajistit doplňkovost mezi různými zdroji financování.

Několik členských států připomnělo cíle a priority usnesení Rady o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy s ohledem na vytvoření Evropského prostoru vzdělávání a další vývoj po jeho dosažení (2021–2030).

V souvislosti s národními plány pro oživení a odolnost a plánováním zdrojů politiky soudržnosti na období 2021–2027 Výbor pro zaměstnanost rovněž vyzval k aktivnímu a pravidelnému zapojení sociálních partnerů do přípravy a provádění příslušných reforem politiky zaměstnanosti a investičních opatření.

Začleňování dlouhodobě nezaměstnaných na trhu práce – opakovaný přezkum

Dne 30. listopadu 2020 proběhl přezkum **doporučení Rady o začleňování dlouhodobě nezaměstnaných na trh práce**. Za účelem projednání integrovaných politických reakcí v souvislosti s COVID-19 provedly tento třetí pololetní přezkum Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu společně. Přezkum provedený v roce 2020 se zabýval dopadem pandemie na dlouhodobě nezaměstnané a reakcemi služeb zaměstnanosti a sociálních služeb na poskytování integrovaných služeb. Posuzoval, jak členské státy řeší výzvy, jimž dlouhodobě nezaměstnané osoby čelily v počátečních fázích hospodářské krize, a opatření zavedená s cílem zabránit nárůstu dlouhodobé nezaměstnanosti, jakož i možné cesty k oživení³.

Pokud jde o **služby zaměstnanosti**, měla krize COVID-19 největší negativní dopady na individualizované poradenství nebo profilování, jakož i na přístup ke službám a jejich dostupnost. Nejméně ovlivněna byla registrace a integrované poskytování služeb. S ohledem na zdravotní a bezpečnostní aspekty vyvinulo mnoho členských států úsilí o přesun služeb online. Výsledky však byly smíšené, mimo jiné kvůli nerovnému přístupu dlouhodobě nezaměstnaných a neaktivních osob k online službám, zejména v případě osob s nižší úrovní dovedností v oblasti IKT.

Pokud jde o **sociální služby**, přezkum ukázal, že pandemie měla negativní dopad na jejich poskytování, zejména těch, které vyžadují osobní kontakt. Podpora poskytovaná osobám v nejzranitelnějších situacích byla sice do určité míry zachována, zaměřila se však především na přístup a kontinuitu poskytování dávek sociální pomoci. V některých členských státech byly jednou z prioritních cílových skupin osoby s minimálním příjmem. Registrace a integrace služeb se zdají být ovlivněny nejméně. Některé členské státy vyvinuly další úsilí o zlepšení přístupu k dávkám.

³ Klíčová sdělení byla Radě pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele zaslána samostatně (leden 2021), viz dokument 5623/21.

Mnoho členských států rovněž poukázalo na nejistotu ohledně toho, jaké dlouhodobější dopady bude probíhající krize mít na podporu dlouhodobě nezaměstnaných, vzhledem k tomu, že se aktuální reakce zaměřuje především na bezprostřední dopady krize v podobě ztráty pracovních míst a na zachování zaměstnanosti. Za této situace se bude úsilí o provádění politiky ve střednědobém až dlouhodobém horizontu muset zaměřit na dokončení programů a opatření, které byly v důsledku pandemie COVID-19 přerušeny nebo odloženy, jakož i na cílenou kombinaci služeb pro dlouhodobě nezaměstnané a jejich integrované poskytování.

Reformy v oblasti sociální ochrany a sociálního začleňování

Krize COVID-19 posloužila jako výrazná připomínka významu systémů sociální ochrany při zmírňování hospodářských a sociálních dopadů snížené hospodářské činnosti a pro umožnění sociálního začlenění zranitelných osob. Systémy sociální ochrany sice zcela plnily svou úlohu automatických stabilizátorů a chránily obživu mnoha lidí, krize však rovněž zvýraznila strukturální nedostatky v přiměřenosti a pokrytí opatření sociální ochrany a sociálního začlenění. Mimořádná opatření uplatněná jak na úrovni EU, tak na vnitrostátní úrovni pomohla v celé Evropě zabránit masivní sociální krizi.

V roce 2020 obdrželo v rámci evropského semestru 21 členských států doporučení týkající se sociální ochrany a sociálního začlenění. Přestože byla mnohá doporučení vydána v souvislosti s krizí COVID-19, většina doporučení pro jednotlivé země rovněž odrážela již existující strukturální problémy, které byly zdůrazněny již v předchozích cyklech evropského semestru, ale zejména v doporučeních pro jednotlivé země z roku 2019. Uvedená doporučení se týkala výzev, pokud jde o zajištění přístupu k sociální ochraně pro všechny osoby (např. BG, CY, IT, NL, PT, RO, SI, SK), přiměřenost a pokrytí dávek na podporu příjmu v kombinaci s přístupem k sociálním a nezbytným službám (BG, EE, ES, HR, HU, LT, LV, PL, PT, RO, SK), mimo jiné s obzvláštním zaměřením na posílení spolupráce mezi veřejnými službami zaměstnanosti a sociálními službami (EE, ES, HU, SK), zajištění bydlení (IE) a cenově dostupného a kvalitního předškolního vzdělávání a péče, mimo jiné v souvislosti s podporou účasti žen na trhu práce (AT, CZ, IT, PL). Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu společně přezkoumaly výzvy společného zájmu.

S vývojem pandemie přijaly všechny přezkoumávané členské státy mimořádná opatření k posílení a zachování „normálního“ fungování svých **systémů sociální ochrany**, často nad rámec probíhajících reforem. Tato opatření zahrnovala zmírnění podmínek způsobilosti, dočasné zavedení nových dávek, rozšíření stávajících režimů podpory, jakož i zavedení mimořádných opatření k zajištění přiměřeného náhradního příjmu pro pracovníky.

Krise zároveň odhalila již existující nedostatky v přístupu a pokrytí systémů sociální ochrany v řadě členských států. Přezkumy Výboru pro sociální ochranu potvrdily, že ne všechny skupiny obyvatel jsou účinně chráněny a že obtížím stále čelí několik skupin (zejména osoby samostatně výdělečně činné a nestandardní pracovníci), které obvykle zažívají větší ekonomickou nejistotu a horší přístup k sociální ochraně. Dočasná mimořádná opatření, jako jsou režimy zkrácené pracovní doby, do nichž byly investovány značné finanční prostředky, nepřinesla stejný prospěch všem kategoriím pracovníků. Co je důležitější, z přezkumů vyplynulo, že dočasná opatření neřeší potřebu rozšířit sociální ochranu na osoby, které nejsou trvaleji pokryty. V souladu s doporučením Rady o přístupu k sociální ochraně bude zapotřebí vyvinout větší úsilí o strukturální řešení pokrytí, přiměřenosti a převoditelnosti práv na sociální ochranu.

Krise rovněž odhalila stávající nedostatky v poskytování **dávek sociální pomoci**. Mnoho členských států zavedlo dočasná opatření na podporu příjmu domácností v nestabilních situacích. Ta spočívala v uvolnění kritérií způsobilosti, zjednodušení administrativních postupů, zvýšení dávek, poskytování dalších věcných dávek nebo zlepšení služeb. Reakce členských států na krizi zdůraznily význam přiměřené ochrany příjmu. Potřebu dalších strukturálních reforem v této oblasti potvrdily mnohostranné přezkumy. Silnější ochrana minimálního příjmu by mohla podpořit oživení a tím, že by fungovala jako účinný automatický stabilizátor, by zvýšila odolnost ekonomik a společností vůči budoucím krizím. Pokud jde o budoucnost, členské státy mají v souladu s přístupem aktivního začleňování zintenzivnit své úsilí o zlepšení účinnosti poskytování přiměřené podpory příjmu, která bude dobře propojena s přístupem k vysoce kvalitním sociálním službám a inkluzivním trhům práce.

Poskytování **sociálních služeb** je v důsledku pandemie COVID-19 enormně ztíženo, jelikož je značně ovlivnila opatření omezující volný pohyb osob, nedostatek zaměstnanců, komunikační problémy a obtíže při koordinaci se zúčastněnými stranami. Nepřetržité poskytování služeb pomohlo zajistit používání online nástrojů a dalších informačních a komunikačních technologií. Faktory, jako je socioekonomický status, věk příjemců, územní nerovnosti a nedostatky v infrastruktuře, zároveň ztížily poskytování služeb nejzranitelnějším osobám. Přezkumy Výboru pro sociální ochranu uznaly potenciál nových technologií pro rozvoj sociálních služeb v dnešní rychle se digitalizující společnosti, členské státy by však měly zohlednit specifické potřeby nejzranitelnějších osob a jejich větší využívání služeb prostřednictvím osobního kontaktu. Je třeba pokračovat v úsilí o zvýšení účinné spolupráce a koordinace mezi poskytovateli služeb s cílem zajistit, aby lidé měli pro přístup k příslušné podpoře k dispozici jednotné kontaktní místo. Za tímto účelem by mohla být dále posílena kapacita příslušných poskytovatelů – a koordinace jejich činností.

Částečné nebo úplné uzavření škol a zařízení péče o děti během pandemie mohlo prohloubit stávající nerovnosti, pokud jde o využití **předškolního vzdělávání a péče**. V reakci na krizi COVID-19 a uzavření škol a zařízení péče o děti zavedlo mnoho členských států mimořádná opatření na podporu **rodičů a pečujících osob**, jako jsou dodatečné a dočasné finanční dávky a nepřetržité poskytování péče o děti pro nezbytné pracovníky. Strukturální opatření přijatá členskými státy za účelem rozšíření účasti a zlepšení kvality předškolního vzdělávání a péče zahrnují snížení věku povinné předškolní docházky nebo zajištění všeobecného bezplatného přístupu k předškolnímu vzdělávání, výstavbu a renovaci mateřských škol, jakož i zvýšení příspěvku na poplatky za tato zařízení. Na podporu dětí ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením bude i nadále zapotřebí cílené úsilí.

Ukázalo se, že probíhající krize má **silný genderový rozměr**. V důsledku uzavření škol během pandemie se zátěž spojená s (neplacenou) péčí zvýšila jak pro ženy, tak pro muže, ale ženy byly dotčeny výrazněji. Výpadek (nebo omezení) poskytování předškolního vzdělávání a péče následně vedl k nižší podpoře účasti rodičů (zejména žen) na trhu práce, což je i nadále jeden z nejefektivnějších způsobů řešení hlavních příčin dětské chudoby.

Nedostatek cenově dostupného bydlení, **bezdomovectví a vyloučení z přístupu k bydlení** se v EU stávají stále více problémem. Pandemie způsobila další růst míry bezdomovectví, neboť krize mnoha domácnostem ztížila placení přiměřeného bydlení a zároveň narušila výstavbu nových domů. Obzvláště postiženi byli nízkopříjmoví vlastníci a soukromí pronajímatelé, ale i lidé s průměrným příjmem byli zatíženi zvýšenými náklady na bydlení a údržbu.

Opatření na ochranu nájemníků a držitelů hypotečních úvěrů zahrnovala poskytování úlev na platby za bydlení, hypotéky a jiné výdaje na domácnost, pozastavení exekučního vystěhování po dobu krize a nové úvěry s nízkými nebo bezúročnými úvěry pro jednotlivce. Některé členské státy rovněž zintenzivnily svou podporu a pečovatelské služby pro bezdomovce rozšířením přístřeší, přeměnou nočních přístřeší na denní a distribucí balíčků pomoci (potraviny a hygienické potřeby). Plány očkování členských států by měly zajistit, že budou odpovídajícím způsobem kontaktovány osoby v útulcích a osoby, které zažívají nechráněné bezdomovectví. Strukturované úsilí o řešení bezdomovectví a vyloučení z přístupu k bydlení by mělo upřednostňovat integrované přístupy kombinující prevenci, rychlý přístup k trvalému bydlení a poskytování podpůrných služeb. Rovněž je třeba urychlit výstavbu nového sociálního bydlení.

Reformy v oblasti důchodů

Důchody jsou vzhledem k jejich vysoké rozpočtové váze a rostoucímu společenskému významu v souvislosti se stárnutím evropských společností a měnicími se trhy práce již od samého počátku evropského semestru prioritní oblastí. V posledních letech obdržely doporučení týkající se fungování jejich důchodového systému přibližně tři čtvrtiny členských států. V roce 2020 vedly zvláštní okolnosti a mimořádná povaha krize COVID-19 k tomu, že Rada žádné zemi doporučení v oblasti důchodů nevydala, přestože byly otázky důchodů zmíněny v bodech odůvodnění jednotlivých doporučení. V reakci na to Výbor pro sociální ochranu upravil svůj přístup k přezkumu a obvyklé přezkumy jednotlivých zemí v této oblasti politiky proběhly prostřednictvím tematické diskuse.

Z diskuse vyplynulo, že ve všech členských státech zajišťují většině důchodců stabilní zdroj příjmů nadále veřejné důchody. V této souvislosti lze očekávat, že krize související s COVID-19 bude mít vlivem významného dopadu na trh práce i finanční trhy rovněž dopad na příjmy ve stáří a zesílí tlak na financování důchodových systémů, kde důsledky pandemie dosud nejsou plně viditelné.

Navzdory relativně omezenému dopadu pandemie na důchodové systémy v krátkodobém horizontu existuje řada dlouhodobějších výzev souvisejících se zachováním přiměřenosti a udržitelného financování důchodů v kontextu stárnutí společnosti, měnící se ekonomiky a trhu práce. Vzhledem ke složitosti výzev provádějí členské státy reformy v kontextu víceletých cyklů.

U dřívějších reforem spočíval nejobvyklejší přístup v důrazu na zvyšování skutečného věku odchodu do důchodu. V uplynulých letech členské státy zvyšovaly zákonem stanovený věk odchodu do důchodu, omezovaly přístup k předčasnému odchodu do důchodu, revidovaly příspěvkové požadavky a posilovaly pozitivní i negativní stimuly s cílem podpořit pozdější odchod do důchodu. Stále rozšířenější jsou flexibilní možnosti odchodu do důchodu, jejichž smyslem je usnadnit prodlužování pracovního života a odrazovat od předčasného odchodu do důchodu. Součástí mnoha reforem bylo zavedení mechanismů automatické úpravy, které přímo propojují klíčové důchodové parametry, jako jsou věk odchodu do důchodu nebo důchodové dávky, s demografickými změnami.

Nedávné reformy rovněž naznačují trend postupného ukončování zvláštních důchodů, které některým skupinám obyvatelstva poskytují preferenční zacházení. Některé reformy zlepšily přístup k důchodovým systémům pro osoby s jinými druhy práce, než je zaměstnání na plný úvazek a na dobu neurčitou, avšak přetrvávají značné rozdíly. Některé reformy se rovněž zabývají úlohou doplňkových nebo soukromých důchodů v poskytování starobních důchodů.

Tematická diskuse Výboru pro sociální ochranu ukazuje, že navzdory přijatým opatřením bude k řešení výzev souvisejících s přiměřeností a udržitelností, s nimiž se důchodové systémy v celé EU potýkají, zapotřebí dalšího úsilí. Členské státy by měly pokračovat v přijímání opatření k prodlužování pracovního života. Úsilí o úpravu věkové hranice odchodu do důchodu nebo požadavků na profesní dráhu, dávek či míry nashromážděných důchodových práv tak, aby odrážely zvyšující se střední délku života, by mělo být doplněno flexibilními možnostmi práce, včetně možnosti kombinovat důchod s pracovním příjmem. Zvyšování informovanosti i atraktivnosti důchodových systémů pro osoby v ranější fázi profesní dráhy může chování pracovníků ovlivnit. V tomto smyslu by podpora delšího pracovního života měla začínat v kariéře dříve, nikoli až když se daná osoba blíží důchodovému věku. Svou roli budou i nadále hrát daňové pobídky pro odložený odchod do důchodu nebo pro investování do doplňkových důchodů, i když je třeba pečlivě uvážit jejich distribuční účinek.

Zajištění delšího pracovního života je zároveň průřezovou otázkou, kterou je třeba podporovat prostřednictvím opatření v několika oblastech politik. Zásadním předpokladem je, aby prodloužení pracovního života umožňovaly trhy práce – to zahrnuje možnosti celoživotního učení a zajištění flexibilního, zdravého a bezpečného pracovního prostředí přizpůsobeného potřebám starších pracovníků. Pro usnadnění setrvání starších osob v práci je zapotřebí přístup ke kvalitním zdravotnickým a sociálním službám. Důležitými faktory pro rozvoj strategií delšího pracovního života jsou i nadále posílená spolupráce napříč politikami a zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti.

Přezkumy provedené Výborem pro sociální ochranu rovněž ukazují, že pracovníci v nestandardním zaměstnání a osoby samostatně výdělečně činné zůstávají nedostatečně chráněni, což oslabuje přiměřenost i příspěvkovou základnu důchodových systémů. Tyto skupiny, jakož i osoby s nižšími příjmy obecně mají také omezenější přístup k doplňkovým důchodovým systémům. Je proto třeba trvale usilovat o zajištění přiměřeného pokrytí a příležitostí k získání důchodových práv pro tyto pracovníky – v návaznosti na doporučení Rady o přístupu k sociální ochraně⁴ – a přizpůsobit důchodové systémy měnícímu se charakteru práce tak, aby lépe chránily všechny pracovníky.

⁴ Doporučení Rady ze dne 8. listopadu 2019 o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně.

Dřívější reformy v průměru pomohly stabilizovat dlouhodobé výdaje na důchody, avšak často na úkor budoucí přiměřenosti důchodů. Proto výzva spojená se zajištěním dostatečného financování, jež by poskytovalo přiměřené dávky a pokrytí důchodů, neztratila na intenzitě. Z jednání vyplynulo, že v řadě členských států dochází k posunu od příspěvkového financování směrem k financování více založenému na daních. Vzhledem k rozdílným vnitrostátním podmínkám může dosažení sociálních cílů důchodových systémů při současném zachování udržitelnosti vyžadovat v členských státech různé přístupy k financování.

S ohledem na tato konstatování Výbor pro sociální ochranu vyzývá k široké a otevřené diskusi o tom, jak mohou důchodové systémy a obecněji systémy sociální ochrany podpořit přiměřené dávky v podmínkách stárnutí obyvatelstva a měnících se trhů práce. Podrobnější analýzu hlavních společných výzev obsahuje společná zpráva o přiměřenosti důchodů 2021, kterou vypracoval Výbor pro sociální ochranu a Evropská komise.

Reformy v oblasti zdravotní péče

Pandemie COVID-19 vystavila vnitrostátní systémy zdravotní péče bezprecedentnímu tlaku, odhalila stávající strukturální nedostatky a poukázala na potřebu zlepšit ve všech členských státech připravenost těchto systémů reagovat na krizové události. Cyklus evropského semestru 2020 proto kladl silný důraz na reformy v oblasti zdravotní péče a všechny členské státy obdržely doporučení zabývat se odolností svých systémů.

Vedle toho byl – v závislosti na situaci v jednotlivých členských státech – také kladen důraz na problémy nedostatku pracovní síly a pracovních podmínek (BG, HR, CY, CZ, DK, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, RO, SK, SI, ES, SE), dostupnost kritického zdravotnického vybavení a infrastruktury (BE, DK, EE, ES, FR, HU, IT, LV, LT, MT, RO, SK, SI, ES, SE), přístupnost, kvalitu a dostupnost péče (BG, CY, EL, HR, EE, FI, LT, LV, PT, RO), zdravotnickou infrastrukturu pro elektronické zdravotnictví a její zavádění (HR, CZ, FR, DE, ES, LU, LV, NL, PL), přesun péče z nemocnic do ambulantních zařízení (AT, CZ, EE, HU, IE, MT, SK), celkovou koordinaci, řízení a integraci péče (HR, CZ, FI, IT, LU, SK) a finanční kapacitu zdravotnictví (BG, LV, PL).

Přezkumy Výboru pro sociální ochranu zaměřené na jednotlivé země a specializovaná tematická diskuse potvrdily, že na počátku pandemie COVID-19 přijaly všechny členské státy mimořádná opatření na podporu fungování svých systémů zdravotní péče. **Financování zdravotnictví bylo výrazně navýšeno** přerozdělením finančních prostředků z jiných položek státního rozpočtu i z několika nástrojů EU. Tyto dodatečné finanční prostředky byly použity na rozšíření kapacity intenzivní péče a na zajištění dostupnosti kritického zdravotního materiálu a zdravotnického personálu. Řada členských států rovněž přijala opatření s cílem nahradit nemocnicím, poskytovatelům a institucím zdravotní péče finanční ztráty způsobené změnami v poptávce a v nabídce lékařské péče v souvislosti s onemocněním COVID-19, jako jsou například neobsazená nemocniční lůžka v důsledku toho, že plánovaná léčba byla vlivem krize odložena.

Krise rovněž ukázala, že řada členských států čelí **strukturálnímu nedostatku zdravotnických pracovníků, který je třeba řešit**. Všechny členské státy zavedly mimořádná opatření, aby zajistily podporu pro zdravotnický personál, jehož byl na počátku pandemie nedostatek. V řadě členských států obdrželi zaměstnanci nemocnic v první linii dodatečné odměny a byly zřízeny podpůrné služby v oblasti duševního zdraví. Byly posíleny možnosti odborné přípravy, aby se usnadnilo přerazování zaměstnanců, a na provádění některých neklinických úkolů byli nasazeni studenti medicíny, dobrovolníci a vojenský personál.

Rovněž byly provedeny změny v úlohách a povinnostech zdravotnických pracovníků na úrovni jednotlivců i organizací. V nemocnicích byly úkoly stávajících zaměstnanců přehodnoceny a došlo k přeřazení personálu na práce související s bojem proti COVID-19. V zájmu optimalizace klinických rolí byla revidována organizace poskytování ostatní péče. V mnoha zemích byla přinejmenším dočasně rozšířena úloha lékárníků a praktických lékařů, aby se snížila potřeba lékařských konzultací u pacientů s jinými onemocněními než COVID-19. S cílem řešit problémy týkající se pracovní síly v dlouhodobém horizontu oznámilo mnoho členských států opatření k financování dalších pracovních míst v oblasti zdravotní péče, ke zatraktivnění lékařského povolání a k zajištění dalších možností odborné přípravy a specializace pro stávající personál. Bezprostředně po pandemii je třeba pečlivě zvážit zátěž zdravotnických pracovníků v důsledku nahromaděných plánovaných lékařských zákroků, které byly v důsledku krize odloženy.

Krise poukázala na **význam, který mají pevné záchranné sítě** z hlediska zajištění přístupu ke zdravotní péči i pro nejzranitelnější osoby, stejně jako na **strategickou potřebu efektivní koordinace mezi sociálními systémy a systémy zdravotní péče**. Zdá se, že opatření členských států spočívající v poskytování finanční podpory a zajišťování nepřetržitého přístupu ke zdravotní péči zmírnila – avšak neeliminovala – dopad pandemie na nejzranitelnější skupiny, které dosud byly zdravotnickými důsledky pandemie obzvláště zasaženy. Kromě toho mohlo zaměření na pacienty s onemocněním COVID-19 a na naléhavou péči, kterou v počáteční fázi pandemie potřebovali, rovněž vést k tomu, že se menší pozornost věnuje hlavním sociálním faktorům, které jsou příčinou větší náchylnosti ke špatnému zdraví, což zahrnuje faktory, jako je osamělost, nezdravý životní styl a fyzické prostředí, stejně jako další sociální problémy, jako jsou situace v oblasti bydlení, zadlužení a stres.

V období po pandemii by se členské státy měly znovu **zaměřit na prevenci a podporu zdraví** a zintenzivnit své úsilí o **zlepšení poskytování primární péče**. To by mohlo nejen podpořit lepší výsledky v oblasti zdraví obyvatelstva, ale také zmírnit potřebu specializovaného zdravotnického personálu a nákladné nemocniční péče. Je rovněž nezbytné, aby se krátkodobá podpora promítla do opatření, která povedou k dlouhodobým zlepšením v souladu s evropským pilířem sociálních práv. Mnohé z aspektů, které by mohly být za tímto účelem využity, leží mimo oblast zdraví, např. práce, vzdělávání, fyzické životní prostředí a sociální zabezpečení. Proto je zapotřebí intenzivnější **mezioborová spolupráce** mezi ministerstvy, ale také zúčastněnými stranami.

Pandemie COVID-19 rovněž posloužila jako **katalyzátor inovací**. Úsilí o omezení šíření viru při současném zachování kvality služeb primární zdravotní péče vedlo napříč členskými státy k nebývalému nárůstu využívání telemedicíny a dalších digitálních řešení. Díky odstranění nutnosti fyzických návštěv a efektivnějšímu posuzování potřeb služeb má zvýšené využívání telemedicíny potenciál zlepšit přístup k lékařské péči, snížit celkové náklady a regionální rozdíly v přístupu a může přispět k řešení problému nedostatku zdravotnických pracovníků.

Zároveň mohou inovace v poskytování zdravotnických služeb představovat hrozbu z hlediska zvětšování digitální propasti s ohledem na omezené digitální dovednosti a problémy s přístupem k IT. To by mohlo mít negativní dopad na sociální skupiny ve znevýhodněném socioekonomickém postavení nebo na osoby v oblastech s méně rozvinutou digitální infrastrukturou. Těmto skupinám je třeba poskytnout další informace a podporu, aby se zajistilo, že nezůstanou stranou. V zájmu podpory přístupu ke kvalitní zdravotní péči pro všechny může být zapotřebí zachovat přístup kombinující digitální a fyzické poskytování zdravotnických služeb.

Z dlouhodobého hlediska pokračuje řada členských států v **provádění reforem zdravotní péče** zahájených před pandemií. Další členské státy představily nové komplexní plány reforem systémů zdravotní péče, které předpokládají významné nové investice do odvětví zdravotní a dlouhodobé péče v průběhu několika let a s podporou financování z EU. Několik členských států rovněž zřizuje zvláštní výbory s cílem vyvodit z krize příslušná poučení. Budou-li na základě výsledků těchto šetření učiněny patřičné kroky, mohla by se tím zlepšit připravenost na budoucí krizi.

Reformy v oblasti dlouhodobé péče

Silný dopad pandemie COVID-19 na poskytování dlouhodobé péče poukázal na potřebu znovu se zabývat vývojem v tomto odvětví. V roce 2020 obdržely tři členské státy (FI, PT, SI) doporučení zlepšit přístup k systémům dlouhodobé péče a posílit jejich odolnost. Další problémy, jako je udržitelnost, nákladová efektivnost, přístupnost, cenová dostupnost a kvalita péče, byly u řady členských států zmíněny v odůvodnění loňských doporučení.

Přezkumy provedené Výborem pro sociální ochranu a související tematické diskuse potvrdily, že se pandemie na systémech dlouhodobé péče výrazně podepsala. Úmrtnost v pečovatelských zařízeních představovala významnou část všech úmrtí souvisejících s COVID-19, a to kvůli vysoké zranitelnosti jejich uživatelů z hlediska této nemoci a – zejména v prvních měsících epidemie – kvůli problémům s kapacitou testování a nedostatku osobních ochranných prostředků. Omezení fyzického kontaktu a izolace měly často negativní dopad na zdraví (zejména duševní) a na dobré životní podmínky obyvatel v zařízeních dlouhodobé péče. Hůře se kombinovala práce a péče u neformálních pečovatелů, z nichž většinu tvoří ženy. V některých zemích omezili profesionální poskytovatelé podpory své služby a tím dále zesílili psychologickou zátěž pečovatелů.

Na velký počet problémů tohoto druhu reagovaly veřejné orgány zavedením řady krátkodobých opatření s cílem zachovat poskytování dlouhodobé péče a současně chránit životy uživatelů i pečovatelů. Za zvláště důležitou při omezování pandemie byla označena úzká spolupráce sociálních a zdravotnických orgánů, avšak přezkumy provedené Výborem pro sociální ochranu ukazují, že by spolupráce mezi sociálními službami a systémy zdravotní péče měla být posílena.

Vedle pandemie COVID-19 a s ohledem na stárnutí obyvatelstva v Evropě musí členské státy pokračovat ve svém úsilí o řešení strukturálních problémů v oblasti dlouhodobé péče. Jedná se zejména o to, jak zajistit cenově dostupný a přiměřený přístup ke službám dlouhodobé péče pro všechny, kdo ji potřebují, jak poskytovat kvalitní služby dlouhodobé péče, jak zajistit odpovídající pracovní sílu v oblasti dlouhodobé péče a podporovat neformální pečovatele a jak financovat systémy dlouhodobé péče v situaci rostoucí poptávky po péči a úbytku pracovní síly. Podrobnější analýzu hlavních společných výzev obsahuje společná zpráva o dlouhodobé péči 2021, kterou vypracoval Výbor pro sociální ochranu a Evropská komise.

Příloha 1: Závěry týkající se jednotlivých zemí, které vyplývají z mnohostranného dohledu prováděného Výborem pro zaměstnanost

Příloha 2: Závěry týkající se jednotlivých zemí, které vyplývají z mnohostranných přezkumů provádění uskutečněných Výborem pro sociální ochranu

Příloha 3: Závěry týkající se jednotlivých zemí, které vyplývají ze společných mnohostranných přezkumů prováděných Výborem pro zaměstnanost a Výborem pro sociální ochranu